

Jane Bennett

MATERIAN VÄRE
– Olioiden poliittinen ekologia

Suomentanut Tapani Kilpeläinen

Tämä on näyte kirjasta.
Osta koko teos osoitteesta netn.fi

niin & näin
Tampere 2020

ENGLANNINKIELINEN ALKUTEOS

Vibrant Matter. A Political Ecology of Things

© 2004 by Duke University Press

The Chapter “Edible Matter” was originally published
in *New Left Review* 45, 133–145

SUOMENNOS

© Tapani Kilpeläinen & Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-7189-61-0

KANSI

Jenna Kunnas

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö,
Tallinna 2020

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry / *niin & näin*

FILI
FINNSK LITTERATUR FÖRHÅLLING

FILI – Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus
on tukenut tämän kirjan kääntämistä

SISÄLLYS

ESIPUHE	7
KIIITOKSET	22
1 OLIIDEN VOIMA	26
2 SOMMITELMIEN TOIMIJUUS	48
3 SYÖTÄVÄ MATERIA	71
4 METALLIN ELÄMÄ	87
5 EI VITALISMIA EIKÄ MEKANISMIA	99
6 KANTASOLUT JA ELÄMÄN KULTTUURI	123
7 POLIITTISIA EKOLOGIOITA	137
8 VITAALISUUS JA OMA ETU.	156
KIRJALLISUUS	172
SUOMENTAJALTA	189
VIITTEET	190

ESIPUHE

Tämä kirja on filosofinen ja sen myötä myös poliittinen hanke. Filosofisena hankkeena on ajatella hitaasti ajatusta, joka kulkee nopeasti modernin pään läpi: ajatusta materiasta passiivisena aineksena, raakana, karkeana tai liikkumattomana. Tämä tapa jäsentää maailma tylsäksi materiaksi (maailma on ”se”, olioita) ja väreileväksi elämäksi (”meitä”, olentoja) on Jacques Rancièren fraasia käyttäkseni ”aistisen jakamista”¹. Materian ja elämän karsinat rohkaisevat meitä jättämään huomiotta materian vitaa-lisuuden ja materiaalistien muodostelmien eläväiset voimat, kuten tavan, jolla omega-3-rasvahapot voivat muuttaa ihmisen mielentilaa, tai tavan, jolla roskamme eivät ole kaatopaikalla suinkaan ”poissa” vaan luovat eläväisiä kemikaalien virtoja ja epävakaita metaanituulia juuri nyt². Kääntelen ”elämän” ja ”materian” hahmoja eri asentoihin, huolestutan niitä kunnes ne alkavat näyttää oudoilta, jotenkin samaan tapaan kuin tutusta sanasta voi toistamisen myötä tulla vieras, mieletön ääni. Tämän vieraantumisen luomassa tilassa voi alkaa muotoutua *vi-taalinen materiaalisuus*.

Tarkemmin sanoen se voi muotoutua taas, sillä yksi ajatuksen muunnelma sai ilmaisunsa jo lapsuuden kokemuksissa maailmasta, jossa elää pikemminkin elollisia olioita kuin passiivisia objekteja. Yritän herättää eloon tämän tunnun, sen, mitä Henri Bergson kutsui ”latentiksi uskoksi luonnon spontaaniuteen”³. Ajatuksella väreilevästä materiasta on myös pitkä (ja ellei latentti, niin ainakin ei-hallitseva) filosofinen historia lännessä. Vetoan myös tähän historiaan ammentamalla erityisesti Baruch Spinozan, Friedrich Nietzschen, Henry David Thoreaun, Charles

Darwinin, Theodor Adornon ja Gilles Deleuzen käsitteistä ja väitteistä sekä Bergsonin ja Hans Drieschin vitalismeista varhaiselta 1900-luvulta.

Kirjan poliittinen hanke on mitä kunnianhimoisimmin ilmaistuna rohkaista älykkäämpää ja kestävämpää sitoutumista väreilevään materiaan ja eläväisiin olioihin. Johtava kysymys kuuluu: Miten poliittiset reaktiot julkisiin ongelmiin muuttuisivat, jos ottaisimme (ei-inhimillisten) ruumiiden vitaalisuuden vakavasti? Tarkoitin ”vitaalisuudella” olioiden – elintarvikkeiden, hyödykkeiden, myrskyjen, metallien – kykyä estää tai torjua ihmisten tahto tai suunnitelmat mutta myös toimia kvasitoimijoina tai voimina, joilla on omia liikeratoja, taipumuksia ja suuntauksia. Pyrin artikuloimaan värisevän materiaalisuuden, joka kulkee ihmisten rinnalla ja sisällä, jotta nähtäisiin, miten poliittisten tapahtumien analyysit saattaisivat muuttua, jos soisimme olioiden voimalle suuremman painon. Miten esimerkiksi kulutustottumukset muuttuisivat, jos emme kohtaisikaan roskaa, krääsää, rompetta tai ”kierrättämistä” vaan kasvavan kansan elävistä ja potentiaalisesti vaarallista materiaa? Mitä julkiselle terveydelle koituisi, jos syöminen ymmärrettäisiin erilaisen ja kirjaviiden kappaleiden kohtaamiseksi, jotkin niistä minun, useimmat eivät, eikä yksikään niistä koskaan pääse voitolle aina? Millaiset kysymykset ympäröisivät kantasolututkimusta, kun ei enää oletettaisi, että materian ainoa vitaalisuuden lähde on sielu tai henki? Millainen ero energiapolitiikkaan tuottuisi, jos sähköä ei pidettäisi pelkkänä resurssina, hyödykkeenä tai välineellisyytenä vaan myös ja radikaalimmin ”aktanttina”?

Termi on Bruno Latourin: aktantti on toiminnan lähde, ja se voi olla joko inhimillinen tai ei-inhimillinen; se on sitä, millä on tehoisuutta, se voi *tehdä* asioita, se on riittävän koherentti vaikuttamaan, tuottamaan vaikutuksia, muuttamaan tapahtumien kulkua. Se on ”mikä tahansa entiteetti, joka muuntaa toista entiteettiä kokeessa”, jotakin, jonka ”pätevyys johdetaan [sen] suorituksesta” pikemminkin kuin oletetaan jo ennen toimintaa⁴. Joitakin aktantteja on parempi kuvata protoaktanteiksi, sillä nämä suoritukset tai energiat ovat liian pieniä tai liian nopeita

olemaan ”olioita”⁵. Ihailen Latourin yritystä kehittää sanasto, joka käsittelee useita tehoisuuden moodeja ja asteita, jotta se pystyisi kuvaamaan *distributiivisempaa* toimijuutta. Latour välttelee strategisesti sitä, mitä yleensä pidetään ihmisille luonteenomaisena tai jopa ainutkertaisena, ja niin teen minäkin. Aina-kin vähän aikaa ja määräpisteeseen saakka. Haaskaan huomiota yksittäisiin ”olioihin” panemalla merkille yksittäisille materiaalisille konfiguraatioille luonteenomaiset vallat tai tehoisat voimat. Se, että minun tapaan yritys esittää inhimilliset ja ei-inhimilliset aktantit vähemmän vertikaalisesti kuin tavallisesti, tarkoittaa sitä, että sulkeistetaan kysymys inhimillisestä ja väistetään rikas ja runsas kirjallisuus subjektiivisuudesta ja sen synnystä, mahdollisuusehdoista ja rajoista. Filosofinen pyrkimys nimetä, missä subjektiivisuus alkaa ja päättyy, kytkeytyy usein fantasioihin ihmisen ainutkertaisuudesta Jumalan silmien edessä tai materiaalisuudelta pakenemisesta tai luonnon hallitsemisesta; ja sieläkin, missä näin ei ole, se on silti aporeettinen tai donquijotomainen hanke.

Muutoin tärkeä subjektiivisuuden teema saa seuraavassa siis pikatuomion, jotta voin keskittyä kehittämään sanaston ja kielioopin ja niin ollen paremman erottelukyvyn ei-subjekteista juontuville aktiivisille voimille. Tahdon korostaa sitä, mikä tyyppillisesti jätetään varjoon; ei-inhimillisten tai ei-aivan-inhimillisten olioiden materiaalista toimijuutta tai tehoisuutta. Yritän tehdä aterian aineksista, joka on jätetty pois antroposentrisesti kokoon keitetystä politiikan teorian juhla-ateriasta. Niin tehdessäni houkuttelen puoleeni syytöstä performatiivisesta sisäisestä ristiriidasta: eikö väreilevää materiaa koskevan teorian kuitenkin artikuloi juuri ihmissubjekti? Kyllä ja ei; väitän nimittäin, että se, mikä näyttää performatiiviselta sisäiseltä ristiriidalta, saattaa hyvinkin kadota, jos operatiivisia materiaa, elämän, itsen, oman edun, tahdon ja toimijuuden käsitteitä tarkistetaan.

Miksi puhua materiaa vitaalisuuden puolesta? Koska aavistelen, että kuva kuolleesta tai läpikotaisin välineellistetystä materiaasta ruokkii ihmisen hybristä ja maalle tuhoisia fantasioitamme valloituksesta ja kulutuksesta. Se ruokkii niitä estämällä

meitä havaitsemasta (näkemästä, kuulemasta, haistamasta, maistamasta, tuntemasta) laajempialaisia ei-inhimillisiä voimia, jotka kiertävät ihmisruumiiden ympärillä ja sisällä. Nämä materiaaliset voimat, jotka voivat auttaa meitä tai tuhota meidät, rikastuttaa meitä tai kytkeä meidät pois, jalostaa tai nöyryyttää meitä, vaativat joka tapauksessa huomiotamme tai jopa ”kunnioitustamme” (kunhan termiä venytetään kantilaisen merkityksensä ulkopuolelle). Kuva lähtökohtaisesti elottomasta materiaasta saattaa olla yksi esteistä ekologisempien ja materiaalisesti kestävämpien tuotannon ja kulutuksen tapojen ilmaantumiselle. Tässä väitteitäni motivoi oman edun tavoittelu tai pyynnöllinen huoli *ihmisen* selviytymisestä ja onnesta: tahdon edistää vihreämpiä ihmisen kulttuurin muotoja ja ihmis-materiaalisuuk-sien ja olio-materialisuuksien huomiokkaampia kohtaamisia. (Vitaalisen materialismin ”ekologinen” luonne onkin kahden viimeisen luvun ydin.)

Tekstissään ”*Traité de nomadologie*” Deleuze ja Félix Guattari tekevät kokeita ”materiaalisen vitalismin” ajatuksella, jonka mukaan vitaalius on materia-energialle immanenttia⁶. Hanke antoi innoituksen omalleni. Deleuzen ja Guattarin tavoin ammannan valikoivasti epikurolaisesta, spinozistisesta, nietscheläisestä ja vitalistisesta perinteestä samoin kuin valikoimasta luonnontiedettä ja kirjallisuutta käsitelleitä nykykirjoittajia. Tarvitsen kaiken mahdollisen avun, sillä hanke vaatii tekemään monta asiaa yhtä aikaa: 1) maalaamaan väräjävästä materiaasta positiivisen ontologian, joka venyttää totunnaisia toimijuuden, toiminnan ja vapauden käsitteitä joskus jopa murtumispisteeseen; 2) hajottamaan ontoteologiset kaksinapaisuudet elämä/materia, ihminen/eläin, tahto/determinoituminen ja orgaaninen/epäorgaaninen käyttämällä argumentteja ja muita retorisia keinoja tuomaan ihmisruumiisiin esteettis-affektiivista avoimuutta materiaaliselle vitalisuudelle; ja 3) luonnostelevaan poliittisen analyysin tyylin, joka pystyy tekemään paremmin selkoa ei-inhimillisten aktanttien panoksesta.

Seuraavassa yritän siis todistaa vitalisista materiaalisuuksista, jotka virtaavat lävitsemme ja ympärillämme. Vaikka kantasolujen,

sähkön, ruuan, roskan ja metallien liikkeet ja tehoisuus ovat keskeisiä poliittiselle elämälle (ja ihmisen elämälle sinänsä), melkein saman tien kun nämä aktiviteetit ja toimet ilmaantuvat julkisuuteen (usein häirittyään ensin ihmisen hankkeita tai odotuksia), ne esitetään ihmisen moodiksi, toiminnaksi, merkitykseksi, agendaksi tai ideologiaksi. Tämä nopea korjausliike pitää yllä fantasiaa, että ”me” todella hallitsemme kaikkea sitä, mikä on ”sitä” – siis sitä, mistä käytetään sanaa ”se”, niitä, jotka soveltamani (ei-mekaanistisen, ei-teleologisen) materialismin perinteen mukaan paljastuvat potentiaalisesti voimakkaiksi toimijoiksi.

Spinoza on tämän kirjan kulmakivi, vaikka hän ei aivan ollutkaan materialisti. Vetoan hänen ajatukseensa pyrkivistä ruumiista, jotka pyrkivät lisäämään toimintakykyään liittoutumalla toisten ruumiiden kanssa, ja jaan hänen uskonsa siihen, että kaikki on tehty samasta substanssista. Spinoza hylkäsi ajatuksen, jonka mukaan ihminen ”pikemmin häiritse[e] luonnon järjestystä kuin seuraa [...] sitä”, ja lupasi sen sijaan ”tarkastella ihmisen toimia ja pyyteitä aivan kuin olisi kyse suorista, tasoista tai kappaleista”⁷. Myös Lucretius ilmaisi eräänlaista monismia kirjassaan *Maailmankaikkeudesta*: kaikki, sanoo hän, on tehty samasta eriskummallisesta aineksesta – samoista rakennuspalikoista, jos niin tahtoo sanoa. Lucretius käyttää niistä nimitystä *primordia*, esialkuset; nykyisin voisimme kutsua niitä atomeiksi, kvarkeiksi, hiukkasvirroiksi tai materia-energiaksi. Väite sama-aineksisuudesta, vihjaus, että pohjimmiltaan kaikki on yhteydessä eikä sitä voi palauttaa yksinkertaiseen substraattiin, saa vastakaikua *ekologisesta herkkyydestä*, ja myös se on tärkeää minulle. Mutta päinvastoin kuin eräissä syväekologian versioissa, monismini ei ole sen enempää osien sulaa harmoniaa kuin yhteisen hengen yhdistämää moninaisuuttakaan. Kaava tässä, kirjoittaa Deleuze, kuuluu ”ontologisesti yksi, muodollisesti moninainen”⁸. Kuten Michel Serres kirjassa *La Naissance de la physique* sanoo, tämä on melskeinen, immanentti kenttä, jolla moninaiset ja vaihtelevat materiaalisuudet törmäävät, hyytyvät, muuntuvat, kehittyvät ja hajoavat⁹. Vaikka pidänkin epikurolaisuuden kuvaa yksittäisistä atomeista,

jotka putoavat ja kieppuvat tyhjiössä, liian yksinkertaisena, jaan epikuroalaisuuden vakaumuksen, jonka mukaan on olemassa luonnollinen *taipumus* siihen, miten asiat ovat – ja että säädyllisyyttä ja arvollista politiikkaa ruokitaan, jos virittäydään melskeen oudolle logiikalle.

EPÄPERSONALLINEN AFFEKTI

Kun kirjoitin kirjan *The Enchantment of Modern Life*, keskityin ihmisen affektin eettiseen relevanssiin, täsmällisemmin lumoukseen eli tuohon ilon ja häiritsevyyden outoon yhdistelmään. Ajatuksena oli, että aistisen lumouksen hetket arkimaailman kanssa – luonnon mutta myös hyödykkeiden ja muiden kulttuurituotteiden kanssa – saattavat lisätä motivaatioenergiaa, jota tarvitaan liikuttamaan minuus pelkästä eettisten periaatteiden omaksumisesta todelliseen eettiseen käyttäytymiseen.

Tuon kirjan aihe oli osa suurempaa poliittisen teorian suuntausta, eräänlaista esteettistä ja eettistä käännettä, joka suurelta osin sai innoituksensa feministisestä ruumiin tutkimisesta ja Michel Foucault'n ”itsestä huolehtimista” käsitelleestä työstä. Nämä tutkailut panivat ”halun” ja ruumiin käytännöt, kuten fyysisen liikunnan, meditoimisen, seksuaalisuuden ja syömisen takaisin etiikan tutkanäytölle. Jotkut politiikan teorian edustajat, ehkä huomionarvoisimmin Nancy Fraser teoksessa *Justice Interruptus*, kritisoivat käännettä vetäytymiseksi pehmoisiin psykokulttuurisiin identitettikysymyksiin kovien poliittisten kysymysten – taloudellisen oikeudenmukaisuuden, ympäristön kestävyuden, ihmisoikeuksien ja demokraattisen hallinnon – kustannuksella. Toiset (ja minä kuulun tähän leiriin) vastasivat, että ruumiinkuri, jonka avulla eettinen herkkyys ja sosiaaliset suhteet muodostetaan ja muotoillaan, on *sinänsä* poliittista ja muodostaa kokonaisen (liian vähän tutkitun) ”mikropolitikan” kentän, jota ilman mikä tahansa periaate tai menettelytapa on vaarassa jäädä pelkäksi läjäksi sanoja. Talous ei viherry, vauraus ei jakaudu uudelleen, oikeuksia ei valvota tai laajenneta ilman

niin & näin -kirjoissa ilmestynyt

1. MIKKO LAHTINEN (toim.), *Henkinen itsenäisyys*
2. MARTIN HEIDEGGER, *Silleen jättäminen*
3. RALPH WALDO EMERSON, *Luonto*
4. PEKKA PASSINMÄKI, *Kaupunki ja ihmisen kodittomuus*
– *Filosofinen analyysi rakentamisesta ja arkkitehtuurista*
5. QUENTIN SKINNER, *Kolmas vapauden käsite*
6. PERTTI AHONEN, *Vireällä mielellä*
– *Ymmärtämisen ja eettisyyden mielialat*
7. JULIEN OFFRAY DE LA METTRIE, *Ihmiskone*
8. T. P. USCHANOV, *Wittgenstein in Finland – A Bibliography 1928–2002*
9. MIKA HANNULA, JUHA SUORANTA & TERE VADÉN,
Otsikko uusiksi – Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat
10. TOMMI WALLENIUS, *Filosofian toinen – Levinas ja juutalaisuus*
11. DANIEL JUSLENIUS, *Suomen onnettomuus – De Miseriis Fennorum*
12. MICHEL ONFRAY, *Kapinallisen politiikka*
– *Tutkielma vastarinnasta ja taipumattomuudesta*
13. J. J. F. PERANDER, *Yhteiskunta uutena aikana & muita kirjoituksia*
14. JUSSI BACKMAN, *Omaisuus ja elämä*
– *Heidegger ja Aristoteles kreikkalaisen ontologian rajalla*
15. NICCOLÒ MACHIAVELLI, *Castruccio Castracanın elämä*
16. JUKKA PAASTELA (toim.), *Terrorismi*
– *Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysyjä*
17. LAURI MEHTONEN, *Moderniteetin jäljillä*
– *Tekstejä aistisuudesta, tiedosta ja sivistyksestä*
18. ARTHUR SCHOPENHAUER, *Taito olla ja pysyä oikeassa*
– *Eristinen dialektiikka*
19. JUHA DRUFVA, *Unohdettuja ajatuksia etsimässä*
20. JUHA VARTO & HAKIM ATTAR, *Syvä laulu*

21. JUSSI BACKMAN & MIIKA LUOTO (toim.), *Heidegger – Ajattelun aiheita*
22. KARI VÄYRYNEN, *Ympäristöfilosofian historia – Maaäitimyytistä Marxiin*
23. TERE VADÉN, *Karhun nimi – Kuusi luentoa luonnosta*
24. GUY HAARSCHER, *Tunnustuksettomuus*
25. JOSÉ ORTEGA Y GASSET, *Ajatuksia tekniikasta*
26. TAPANI KILPELÄINEN (toim.), *Kääntökirja – Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*
27. MARTIN HEIDEGGER, *Tekniikka ja käänne*
28. SIMONE WEIL, *Juurtuminen – Alkusoitto ihmisvelvollisuuksien julistukselle*
29. MIKA HANNULA, *Suomalaisuudesta – Erään sukupolven tarina*
30. FRIEDRICH NIETZSCHE, *Tragedian synty*
31. EDMUND HUSSERL, *Geometrian alkuperä – Johdanto Jacques Derrida*
32. WILLIAM JAMES, *Pragmatismi – Uusi nimi eräille vanhoille ajattelutavoille*
33. TUUKKA TOMPERI & HANNU JUUSO (toim.), *Sokrates koulussa – Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa*
34. JUHA VARTO, *Tanssi maailman kanssa – Yksittäisen ontologiaa*
35. GIORGIO COLLI, *Nietzschen jälkeen – Miten tullaan filosofiksi*
36. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Talvisia merkintöjä kesän vaikutelmista*
37. MIGUEL DE UNAMUNO, *Traaginen elämäntunto*
38. JOYCE CAROL OATES, *Nyrkkeilystä*
39. MARTIN HEIDEGGER, *Esitelmiä ja kirjoituksia osa II*
40. E. M. CIORAN, *Hajoamisen käsikirja*
41. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Matildan ja Taavetin matemaattiset seikkailut*
42. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Matildan ja Taavetin seikkailut tieteen maailmassa*
43. OSCAR BRENIFIER, *Keskusteleva opetus*
44. MAUGHN GREGORY, *Filosofiaa lapsille ja nuorille*
45. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE, RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES, *Filosofoidaan matematiikasta ja luonnontieteistä*
46. JOHN DEWEY, *Taide kokemuksena*
47. PIERRE HADOT, *Mitä on antiikin filosofia?*

48. MARTIN HEIDEGGER, *Mitä on metafysiikka?*
49. ANN MARGARET SHARP, *Nukkesairaala*
50. ANN MARGARET SHARP & LAURANCE JOSEPH SPLITTER,
Kuka minä olen? – Nukkesairaalan opettajanopas
51. SAMI PIHLSTRÖM, *Elämän ongelma – Filosofian eettinen ydin*
52. NORMAND BAILLARGEON, *Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi*
53. BEATE BØRRESEN, BO MALMHETER & TUUKKA TOMPERI,
Ajatellaan yhdessä – Taitavan ajattelun työkirja
54. ROGER-POL DROIT, *Filosofoidaan lasten kanssa*
55. LEENA KURKI & TUUKKA TOMPERI, *Väittely opetusmenetelmänä*
– Kriittisen ajattelun, argumentaation ja retoriikan taidot käytännössä
56. LUDWIG WITTGENSTEIN, *Ajatusliikkeitä*
– Päiväkirjat 1930–1932 & 1936–1937
57. SIMO KYLLÖNEN, JUHANA LEMETTI, NIKO NOPONEN
& MARKKU OKSANEN (toim.), *Kiista yhteismaista*
– Garrett Hardin ja selviytymisen politiikka
58. HERBERT MARCUSE, *Taiteen ikuisuus*
59. HEINRICH HEINE, *Romantiikan koulu*
60. MATTHEW B. CRAWFORD, *Elämän korjaajat*
– Kädentaitojen ja käytännöllisen ammattityön ylistys
61. TAPANI KILPELÄINEN, *Itsemurhan filosofia*
62. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Etiikan pikkujättiläinen*
63. FRIEDRICH HÖLDERLIN, *Teokset*
64. MICHEL DE CERTEAU, *Arkipäivän kekseliäisyys 1 – Tekemisen tavat*
65. ANTTI SALMINEN & TERE VADÉN, *Energia ja kokemus*
– Naftologinen essee
66. MICHEL FOUCAULT, *Klinikan synty*
67. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Ajattelun pikkujättiläinen*
68. ERMANNO BENCIVENGA, *Olipa toisen kerran*
– 52 ajattelemisen arvoista satua
69. VILLE LÄHDE, *Niukkuuden maailmassa*
70. MICHEL DE CERTEAU, LUCE GIARD & PIERRE MAYOL,
Arkipäivän kekseliäisyys 2 – Asuminen, ruuanlaitto
71. MICHEL FOUCAULT, *Parhaat*
72. PIA HOUNI & PERTTU SALOVAARA (toim.), *Filosofi tavattavissa*
– Ajatuksia filosofisesta elämästä
73. VERA TRIPODI, *Sukupuolen filosofia*
74. ROBERTO CASATI & ACHILLE C. VARZI,
Ylittämättömiä yksinkertaisuuksia – 39 filosofista kompakertomusta

75. EDUARD HANSLICK, *Musiikille ominaisesta kauneudesta*
– *Yritys säveltaiteen estetiikan uudistamiseksi*
76. MESTARI ECKHART, *Jumalallisen lohdutuksen kirja*
77. TAPANI KILPELÄINEN, *Silmät ilman kasvoja – Kauhu filosofiana*
78. DAVID HUME, *Keskusteluja luonnollisesta uskonnosta*
79. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Kulta-aika taskussa*
– *Kirjoituksia Venäjän maasta ja hengestä*
80. STEPHEN TOULMIN, *Argumentit – Luonne ja käyttö*
81. BELL HOOKS, *Rakkaus muuttaa kaiken*
82. GEORGES BATAILLE, *Uskontoteoria*
83. KENAN MALIK, *Monikulttuurisuus*
84. DANI RODRIK, *Globalisaation paradoksi*
– *Miksi globaalit markkinat, valtiot ja demokratia eivät sovi yhteen?*
85. HANNELE HUHTALA, SAMI SYRJÄMÄKI & JARKKO S. TUUSVUORI,
Ajatuspajoista innovaatiokumppanuuksiin. Tapaus Filosofian Akatemia
– *Raportti uusimmasta valmennuskonsultoinnista ja
julkisen järjenkäytön ohentuvasta kriittisyydestä*
86. KENAN MALIK, *Moraalin suuntaa etsimässä*
– *Etiikan maailmanhistoria*
87. J. L. AUSTIN, *Näin tehdään sanoilla*
88. EDMUND HUSSERL, *Filosofia ankarana tieteenä*
89. PETER MARSHALL, *Reformaatio*
90. TUUKKA TOMPERI, *Filosofianopetus ja pedagoginen filosofia*
– *Filosofia oppiaineena ja kasvatuksena*
91. JUKKA MIKKONEN, *Metsäpolun filosofiaa*
92. FREDRIK LÅNG, *Kuva ja ajatus*
93. JAN-WERNER MÜLLER, *Mitä on populismi?*
94. GRAHAM PRIEST, *Logiikka*
95. ALDO LEOPOLD, *Sand Countyn almanakka ja luonnoksia sieltä tältä*
96. ELIO LUGARESI, *Uni – Sikeudet ja vaikeudet*
97. SAMI SYRJÄMÄKI (toim.), *Vapaus*
98. ANTTI SALMINEN & TERE VADÉN, *Elo ja anergia*
99. SARA AHMED, *Tunteiden kulttuuripolitiikka*
100. ANDRÉ SPICER, *Paskanjauhantabisnes*
101. MICHAEL POLLAN, *Toinen luonto – Puutarhurin oppivuodet*
102. GUILLAUME LE BLANC, *Juoksu – Fyysisiä mietiskelyjä*
103. VESA OITTINEN, *Marx ja moderni*
– *Jatkuvuuksia ja katkoksia Marx-kuvassa*
104. ALVA NOË, *Omituisia työkaluja – Taide ja ihmisluonto*

105. LEV ŠESTOV, *Tolstoin ja Nietzchen käsitys hyvästä*
– *Filosofiaa ja saarnaa*
106. RICHARD OSBORNE & RALPH EDNEY, *Filosofia aloittelijoille*
107. MICHAEL FREEDEN, *Mitä on ideologia?*
108. SILVIA BOVENSCHEN, *Vanheneminen – Muistiinpanoja*
109. DONATELLA DI CESARE, *Pysyvästi vieraana*
– *Muuttoliikkeen filosofiaa*
110. MATTHEW LIPMAN, *Ajattelu kasvatuksessa*
– *Kasvatusfilosofinen johdatus ajattelun taitojen opettamiseen*
111. PHILIP CAM, *20 ajattelun työkalua*
– *Opas tutkivan ajattelun opettamiseen*
112. BELL HOOKS, *Mies tahtoo muuttua – Miehet, maskuliinisuus ja rakkaus*
113. JANE BENNETT, *Materian väre – Olioiden poliittinen ekologia*

Tilaukset
www.netn.fi/kirjat
niin & näin
PL 730
33101 TAMPERE